

LIETUVIŲ KALBA IR LITERATŪRA

Valstybinio brandos egzamino II dalies užduotis. Išplėstinis kursas
Pagrindinė sesija

2026 m. birželio 1 d.

Trukmė – 4 val. (240 min.)

NURODYMAI

1. Gavę užduoties sąsiuvinį ir atsakymų lapą, pasitikrinkite, ar juose nėra aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
2. **Atsakymų lape įrašykite savo identifikavimo kodą, grupę ir vietą (eilės numerį protokole) ir pasirašykite.**
3. Užduoties sąsiuvinyje jums pateiktos dvi grožinio teksto interpretavimo ir dvi probleminio klausimo pagal pateiktą grožinį tekstą svarstymo, remiantis kultūrine patirtimi, užduotys. Pasirinkite **vieną** užduotį ir sukurkite tekstą.
4. Užduoties sąsiuvinio viduryje yra juodraštis. Kad būtų patogiau atlikti užduotį, juodraštį galite išplėsti iš užduoties sąsiuvinio.
5. Per egzaminą galite rašyti juodai arba mėlynai rašančiu rašikliu, pieštuku, naudoti trintuku. Galite naudoti žodynais.
6. Juodraštis nebus tikrinamas. Pasilikite pakankamai laiko tekstui perrašyti į atsakymų lapą, jeigu pirmiausia rašote juodraštyje. **Vertintojams bus pateikiamas tik atsakymų lapas!**
7. **Atsakymų lape** rašykite **tik juodai arba mėlynai** rašančiu rašikliu aiškiai ir įskaitomai. Koregavimo priemonėmis naudoti negalima. Jeigu suklydote, klaidą aiškiai ištaisykite (nubraukite, įrašykite, įterpkite ir pan.).
8. Atsakymų lape pažymėkite pasirinktos užduoties numerį ir nurodytoje vietoje užrašykite pavadinimą.
9. Parašykite ne mažiau kaip 450 žodžių apimties tekstą, kaip nurodyta Kalbų valstybinių brandos egzaminų užduočių apraše.
10. Parašę tekstą, suskaičiuokite žodžius ir parašėje nurodykite minimalaus žodžių skaičiaus (450 žodžių) ribą. Už trūkstamą teksto apimtį vertinant bus atimami taškai.
11. Saugokite atsakymų lapą (neįplėškite ir nesulamdykite). Sugadintuose lapuose atlikta užduotis nebus vertinama.
12. Užduotyje neturi būti užrašų ar kitokių ženklų, kurie leistų atpažinti darbo autorių (pavyzdžiui, vardo, pavardės, mokyklos ir pan.).
13. Prieš atiduodami atsakymų lapą, dar kartą pasitikrinkite: ar nepalikote klaidų, ar pažymėjote pasirinktos užduoties numerį.
14. Pasibaigus egzaminui, užduoties sąsiuvinį su juodraščiu galite pasiimti.

Linkime sėkmės!

GROŽINIO TEKSTO INTERPRETAVIMAS

1. Pateikite novelės interpretaciją. Vienas iš galimų interpretacijos aspektų – žmogiškumo išbandymas.

Jurgis Savickis
Vagis

Kaip gerai turėti savo namas. Savo namas, šiluma. Pilna troba žmonių, pančius vejančių. U ta ta, šilta, gerai! – Taip gali manyti žmogus, kuris kaip šuva išguitas po pasaulį bastos.

Užrūkytoj ir dūmų prileistoj gryčioj¹ seni žmonės pasakojo apie senos galdynės² plėšikus, kaip jų pavogti arkliai buvo rišami prie medžių, kaip arkliai iš bado žievės graužė, kaip kunigams įkaitintais virbalais padus svilino.

Vaikas, drožinėdamas lentelę ir norėdamas iš jos smuiką padaryti, svajojo ir klausė.

– Nagi, kad dabar ateitų per prisnigusį darželį plėšikas...

Plėšikas rodėsi vaikui aukštas, malonus, gražiais juodais rūbais apsirėdęs³, lyg kunigas su blizgančiais kaliošais. Kodėl jam taip rodėsi – jis nežinojo.

Šiandien ištiko nepaprasta diena.

Vagys pavogė tėtei tiesiog iš kūtės⁴ arklį.

Sukvietus talką ir padarius oblavą⁵, arklys buvo rastas, o vagis sugautas ir, į rogių dugną įmestas, namon parvežtas.

Namon parvežus, vagis buvo pririštas gryčioje prie skersinio spyrio⁶, veržiančio įgubusią sieną. Vienmarškinis, žado nustojęs. Virvės buvo giliai įsijovusios į bicepsus⁷, galva nusvirusi, su pramuštu smilkiniu ir krauju, užkrekusiu ant grubių atlapių marškinių, rodančių jo geležinę krūtinę.

Visi išsiskirstė, kas valgyti – svečių priimti, kas arklių – rogių sužiūrėti.

Vaikas tyliai stovėjo ties piktadariu, lyg jį kas būtų tvirtai laikęs. Jis negalėjo atspėti, kur jis bus jį matęs. Rarotų⁸ vaizdas minė jam šį piktadarį: žalias veidas, suplėšyti marškiniai, pasvirusi galva... Dideliame altoriuje prikaltas ant kryžiaus Kristus turėjo tokio pat panašumo.

Kas tai „piktadarys“!

Šiaudą iš lovos ištraukęs, pasuoliu atsargiai prišliaužęs, jis badė vagiui šiaudu į nosį.

– Tu esi galingas, tu gali vienu žvilgsniu trenkti mane žemėn, bet tu nieko negali man padaryti, – taip klojosi vaiko galvoj minčių chaosas.

Vagis, atvertęs raudonas akis, pažiūrėjo kokliai⁹ po gryčią.

Būdamas tikras ūkininkas, žinodamas, kad su plėšiku reikia elgtis, kaip įstatymai liepia,

¹ Gryčia – namas.

² Galdynė – laikas, metas.

³ Apsirėdyti – apsirengti, pasipuošti.

⁴ Kūtė – tvartas.

⁵ Oblava – čia organizuotos galdynės.

⁶ Spyrys – kartis, baslys kam paremti.

⁷ Bicepsai – raumenys.

⁸ Rarotos – ankstyvosios šv. Mišios per adventą.

⁹ Kokliai – čia rūščiai.

šeimininkas paklausė tikro veidmainio balsu:

- Gal, sveteli, pusryčių nori?.. Kiaulienos?
- Greit patį pavaišinsiu kiauliena.

Vagis nubudo. Pajuto, kad bėda artinas. Pasiryžęs buvo stoti už savo „razbainišką“¹ garbę ir atsakinėjo tyliai, pyktį sukuriančiu balsu.

- Tylėk, vagie. Tuoju tave čia pribaigsiu.
- Pamatysime, kuris pirmą.

Vagies galva atšokinėjo į pasienį, o blazdos buvo mušamos batų su pasagaitėmis.

– Štil!² – nusidirbusio ir pavargusio žmogaus balsu šaukė šeimininkas, išbėgdamas iš trobos, nors vagis ir nemanė atsakinėti, tik piktos ugnies akimis lydėjo šeimininką.

Vaikas, užlindęs į palovio tolimiausią kampa, žiūrėjo nubudusiomis akimis į šitą baisią komediją.

– Tėtė, sako, geras, bet kam taip baisia muša vagį! – skaudžiai suspingsėjo vaiko smilkiniuose.

Vaikas pasiryžęs buvo išliuosuoti³ vagį.

Kas bus toliau, jam šią valandą nerūpėjo. Jį niekas dabar negalėtų sustabdyti.

Ilgai valandai prasliskus, kuomet sunkiai pradėtasai darbas buvo veik baigiamas, jis sumanė paklausti:

– O tu man nieko nedarysi – tėtės nemuši? – Paskum su vyrišku budrumu pridėjo: – Žinai, toliau galiu neatrašioti!

Vagis buvo veik visai išliuosuotas, ir vaikas negalėtų kariauti su tokia pajėga, kaip pavasario upės beplaukią ledai. Nuteistas žmogus tylėjo įbedęs akis aslon. Jis galbūt pergyveno geriausias valandas savo amžiuje.

Kuomet paskutinė virvė nusmuko nuo vagies, jis, kupron susimetęs ir nenormalus, neskubėdamas atsidūrė prie durų. Kažką murmedamas, tarytum: „Vaike, sudieu“, sugniaužė jį visą ir prispaudė prie krūtinės.

Dviejų kankinių „sudieu“.

Vagis lūkuriavo. Vaikui ašaros pripildė akis ir pradėjo byrėti per skruostus ant jo pilkų su mėlynomis juosčiukėmis trinyčių⁴.

Jo užgimusioje šią valandą sieloje suskambėjo krikščolinio gailėsio šviesios jūros.

Jis šią dieną tapo įrašytas žmonių tarpan. Jis pajuto tokį ilgesį, tarytum tas vakaras niekuomet nesiliautų. Nematęs didesnių misterijų⁵, pajuto šiame daug brangaus.

Vakare vaikas išgirdo, kad vagį sugavo, pririšė prie geltonų mažų šlajukų⁶ ir vilko per sniegą, bet šio fakto jis neanalizavo. Jautė tiek tvirtos valios ateičiai.

Jurgis Savickis, *Raštai*, t. 1, Vilnius: Vaga, 1990.

¹ Razbaininkas – plėšikas, žmogžudys.

² Štil! – tylėt!

³ Išliuosuoti – išlaisvinti.

⁴ Trinyčiai – ilgi drobiniai marškiniai.

⁵ Misterija – čia paslaptingas dalykas, paslaptis.

⁶ Šlajukai – vieninkės rogės.

2. Pateikite eilėraščio interpretaciją. Vienas iš galimų interpretacijos aspektų – kintantis žmogaus santykis su pasauliu.

Giedrė Kazlauskaitė
Debesų piemenė

vaikystėj maniau kad dangus – plokštuma
lubos į kurias neatsitrenkia paukščiai
palapinės brezento neprapjauna lėktuvai

skaičiau pasaką apie mergelę kuri nieko
nenorėjo dirbti tad beliko debesis ganyti
vėliau aišku ji iš to pasimokė
aš tai ne

kol kiti dirba savo gyvybiškai ir visuomeniškai svarbius
derlių nokinančius darbus piešiu ant debesų
jungiu baltus pūkinius kontinentus
čia mano zoologijos sodas mano
debesų žiema

kokio blogio bebūtume prisidirbę debesis
iš lėktuvo vis vien atrodo kaip ir tie ankstesni debesis
kai dar nebuvo tiek chemijos ir plastiko kiekviename
kvėpsnyje¹ ir čiurkšlėje

kartais iš jų iškrenta
mano nuodo gruodo² kruopos

Giedrė Kazlauskaitė, *Marialė*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2025.

¹ Kvėpsnis – dvelkimas, pavyzdžiui, vėjo.

² Gruodas – sušalęs purvynas.

**PROBLEMINIO KLAUSIMO PAGAL PATEIKTĄ GROŽINĮ TEKSTĄ SVARSTYMAS,
REMIANTIS KULTŪRINE PATIRTIMI**

1. Remdamiesi novele ir kultūrine patirtimi, pasvarstykite klausimu „Kaip žmonės elgiasi blogio akivaizdoje?“.

Vytautas V. Landsbergis
Alina

1946

– Nesu jokia ten partizanė, priešingai, bijau daug ko. Šunims žiūrėti į akis baidausi, jau nekalbant apie muštynes, girtuoklių pasistumdymus. Stengiuosi būti kuo toliau, miškais palaukėmis bastausi, tik temstant sugrįžtu namo.

Langinių negaliu atvert, nė žvakių užsidegt. Nes mūsų namas – nebe mūsų.

Tik giriose dabar saugiau tūnoti ir bastytis, šnekėt su varnom, žvirbliais, ciksėt su zylėm, debesim. Todėl ir traukia tankumon – išvert nuodingą laiką, kad kuo toliau nuo okupacijos, trečios per ketverius metus. Pradžioj – ruseliai, po to – vokiečiai, vėl rusai. Net gūžtą atsarginę – landynę pelkėse turiu, sribai¹ čia neužklysta. Nebent koks stirninas, nukaršęs briedis. Prisijaukinusi lapę taip ir gyvenu, jai maisto atnešu – gal serga, perkarus² visa... Tačiau manęs nė nesibaido. Paklaikus nabagėlė³ – kaip visi. Svajojanti pabėgt nuo prierašumo, žeminančio mus abi. Kai tik šis karas pasibaigs. O jis nė neketina. Ir dienos jau skaičiuojamos ne valandom, ir ne saulėlydžiais arba saulėtekiais. Skaičiuojamos lavonais. Devyni užvakar. Rausvai nuspalvintoje Ūloj. Sušaudyti, kai kėlėsi per upę. Paskui išniekinti ir suguldyti viens ant kito. Gerai pažįstami, tik dabar išrengti nuogai. Apsupo, nė vienas pabėgt nespėjo.

Grigorijus Vasilyčius – neseniai atsiųstas majoras, jis vadovavo operacijai. Šukavimo, ar valymo, – taip jie dabar vadina žudymus. Susižinojau, kur gyvena, maitinasi pas ką. Meilužę Marę anapus kelio įsitaisęs. Reikės įpilti žalčialunkio⁴ sunkos ar dar ko nors. Jau viską suplanavusi, su Mare irgi sueinu. Tik ne dabar, vėliau. Dabar privalome išvogti kūnus, palaidoti kaip žmones, tamsoj slapčiom su ratais privažiuę.

Vidurnaktis, sargybinis jau girtas, nušlitinioja pas Rutkauską pasišildyt.

Tuoj čiumpam suguldytuosius po vieną – už kojų, už galvos, ir ratuosna. Tik du šiuokart, tik Mešką ir Gedutį, – daugiau netilpo. Nusivežam į kapines ir paskubom į žemę, pačiam paviršiu, giliau nė neįkasi.

Sugrįžtame paimt kitų, o ten jau sujudimas! Stribų, milicijos⁵ – nebeprisi. Apsimetam, kad paspoksot, tie tuoj:

– Ką nepažįstat, stervos⁶?

– Ne, ne, tik pirmą kartą matom.

Aptinkame už eglės partizano švarką. Atpažįstu – Kęstučio. Ir batų dvi poras.

Meistraujame negrabų plaustą ir viską sudedam ant jo. Žvakelę uždegam – grabnyčios⁷ pusę. Taip ir paleidžiam pasroviui, o batai tolsta, tolsta... Link jūros amžinos, neokupuotos link.

Vytautas V. Landsbergis, *Bevardžio sagos*, Vilnius: Dominicus Litanus, 2025.

¹ Stribai – ginkluoti sovietų pagalbininkai, padėję vykdyti represijas.

² Perkarus – labai suliesėjusi, išbadėjusi.

³ Nabagėlė – verta pasigailėjimo, nelaiminga.

⁴ Žalčialunkis – labai nuodingas miškų krūmas.

⁵ Milicija – sovietmečiu taip vadinta policija.

⁶ Stervos – begėdės, bjaurybės.

⁷ Grabnyčia – žvakė, tradiciškai uždegama mirštančiajam.

2. Remdamiesi poemos ištrauka ir kultūrine patirtimi, pasvarstykite klausimu „Ar kuklumas yra vertybė?“.

Kristijonas Donelaitis
Metai
Pavasario linksmybės
(Ištrauka)

Bet lakštingala, dar ikšiol kytriai¹ pasislėpus,
Laukė vis, iki kožnas² bus savo dainą pabaigęs.
Todėl ji paskiaus kasmets vis pradeda šūkauti
Ir nakties čėse³, kad sviets⁴ jau miegt⁵ įsigūžtęs⁶,
Sau viena tamsoj budėdama garbina Dievą,
O išaušus jau, kad mes iš patalo kopam⁷,
Kartais budina mus ir mūsų linksmina širdis.
Ak, šlovings Dieve, kaip dyvins⁸ tavo sutaikym⁹!
Kad mes rudenyj ar žiemos čėse pasislėpę
Ir susirietę pas meilingą kakalį¹⁰ krankiam¹¹,
Tai ir tu, paukšteli miels, pas mus nesirodai,
Bet taip jau, kaip mes, tamsoj pasislėpusi lindai
Ir mažu savo glūpas¹² muses sapnuodama gaudai.
O štai, kad mes vėl linksmi pavasarį švenčiam
Ir savo darbus ant laukų jau dirbt pasitaisom,
Tuo ir tu, savo skambantį nutvėrusi vamzdį,
Su visokiais balsais ir dainavimų garsais
Ragini mus pasidžiaugt ir mūsų lengvini darbus.

Ale¹³ sakyk, gaidel¹⁴! dėl ko tu vis pasislėpus
Ir, kad pradeda temt ar naktyj, paderi¹⁵ šūkauti?
Kodėl taip didei¹⁶ slapais¹⁷ su pasaka savo?
Juk sviets visas, ar būt būs, ar pons įsirėmęs,
Ir vaikai be buksvų¹⁸, ir krunėdami diedai¹⁹, –
Kožnas ir kiekviens tavo šauną²⁰ garbina dainą,
Kad tu mums dyvus²¹ linksmų lakštingalų čiauški.
Tu vargonų bei cimbolų²² niekini garsą.
Smuikai tau ir kanklys tur su gėda nutilti,
Kad rykaudama²³ tu savo saldų pakeli balsą
Ir kinkyt, paplakt, nuvažiuot išbudini Jurgij!

Kad prieš vakarą tu pasislėpus pradedi juoktis,
O mes daug prisivargę jau į patalą virstam,
Tai tu tarp kitų paukštelių nei karalienė
Vis dailiaus ir šlovingiaus savo šūkteri šūtka²⁴.
O kad kartais kobotą²⁵ mes tavo pamatom,
Tai tu mums nei žvirblis būriškas pasirodai.
Tu sermėgų²⁶ poniškų, puikiai padarytų,
Ir žiuponiškų turbonų²⁷ niekini rėdą²⁸;
Bet vis nei būrka²⁹ prastai³⁰ viešėdama čiauški.

¹ Kytriai – gudriai.

² Kožnas – kiekvienas.

³ Čėsas – laikas.

⁴ Sviets – pasaulis.

⁵ Miegt – miegoti.

⁶ Įsigūžti – šiltai, patogiai įsitaisyti.

⁷ Kopti – keltis.

⁸ Dyvins – nuostabus.

⁹ Sutaikym – čia tvarka.

¹⁰ Kakalys – krosnis.

¹¹ Krankti – miegoti, knarkti.

¹² Glūpas – kvailas.

¹³ Ale – bet.

¹⁴ Gaidelis – čia paukštelis.

¹⁵ Paderėti – čia mėgti.

¹⁶ Didei – labai.

¹⁷ Slapytis – slapstyti.

¹⁸ Buksvos – kelnės.

¹⁹ Krunėdami diedai – kosintys seniai.

²⁰ Šauną – čia šaunį.

²¹ Dyvai – stebuklai.

²² Cimbolai – senovinis į kankles panašus styginis muzikos instrumentas.

²³ Rykauti – čia čiulbėti.

²⁴ Šūtka – čia giesmė.

²⁵ Kobotas – drabužis.

²⁶ Sermėga – viršutinis drabužis išsiuvinėtais pakraščiais.

²⁷ Žiuponiški turbonai – čia ponų galvos apdangalai.

²⁸ Rėda – čia puošimasis.

²⁹ Būrka – Prūsijos lietuvių valstietė.

³⁰ Prastai – paprastai.

Ak! ir tarp žmonių daugyk taip jau nusiduoda,
Kad ant svieto šio mainų tikrai padabojam¹.

Diksas, ans žioplys, mieste didei pasipūtęs
Ir su rūbais blizgančiais kasdien išsirėdęs²,
Nei dievaitis koks tarp būrų skiauturę³ rodo;
O kad kartais mes jo glūpą girdime kalbą,
Tai ir būs tur spjaudyt ir didei nusidyvyt⁴;
Ypačiai kad apjekėlis⁵ toks niekina Dievą
Ir besišypsodams kaip pons glūpumą parodo.
Ak! kiek sykių Krizas, į vyžas įsinėręs
Ir savo skrandą⁶ būrišką viešėt užsimovęs,
Po prastu savo stogu nei lakštingala čiauška,
Kad širdingai jis savo Dievą pradeda garbint.

¹ Padaboti – pamatyti.

² Išsirėdyti – išsipuošti.

³ Skiauturė – skiauterė.

⁴ Nusidyvyti – nustepti.

⁵ Apjekėlis – apakėlis, tamsuolis.

⁶ Skrandas – prasti kailiniai.

Kristijonas Donelaitis, *Metai*, Vilnius: Baltos lankos, 1994.

